גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי. גופא *א"ר יהושע בן לוי כל מקום שאמר ר' יהודה "אימתי" ו"במה" במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים ור' יוחנן אמר "אימתי" לפרש "ובמה" לחלוק, "ואימתי" לפרש הוא והא תנן *ואלו הן הפסולים המשחק בקוביא ומלוה בריבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר ותני עלה בברייתא וחכ"א בין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול ההיא דרבי יהודה א"ר טרפון היא *דתניא א"ר יהודה משום ר"ט לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שאין נזירות אלא להפלאה אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר אי לא נזיר הוא לא משעביד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני, לא גמר ומקנה:

הדרן עלך חלון

ביצד משתתפין בתחומין? מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה וכל שקיבל עליו מבעוד יום מותר, משתחשך אסור שאין מערבין משתחשך: **גמ'** *אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה, מאי קמ"ל תנינא לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשתה? מהו דתימא אורחא דמלתא קתני, קמ"ל. וכל שקיבל עליו מבעוד יום שמעת מינה אין ברירה דאי יש ברירה תיגלי מילתא למפרע דמבעוד יום הוה ניחא ליה? אמר רב אשי "הודיעוהו" ולא "הודיעוהו" קתני. אמר רב אסי *הקטן בן שש יוצא בעירוב אמו מיתיבי קטן שצריך לאמו יוצא בעירוב אמו, ושאין צריך לאמו אין יוצא בעירוב אמו ותנן נמי גבי סוכה כי האי גוונא *קטן שאין צריך לאמו חייב בסוכה והוינן בה *ואיזהו קטן שאין צריך לאמו אמרי דבי ר' ינאי כל שנפנה ואין אמו מקנחתו ר"ש בן לקיש אמר כל שניעור ואינו קורא אימא, אימא ס"ד, גדולים נמי קרו אלא אימא כל שניעור משנתו ואינו קורא "אימא אימא", וכמה כבר ארבע כבר חמש? אמר

גברא אגברא. דר' יהושע בן לוי אדשמואל דשמואל דאמר הלכה סבר פליגי ורבי יהושע סבר לא פליגי: **הפסולין.** לעדות דכולן גזלנין מדבריהן הן דאסמכתא לא קניא ומגזל גזיל ליה: **בקוביא.** בעירבון: **מפריחי יונים.** אי תיקדמה יונך ליוני: **סוחרי שביעית.** דרחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה וזה שחומד ממון לעבור עבירה על הממון רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד (שמות כג): **בזמן שאין לו אומנות אלא היא.** דקסבר ר' יהודה אסמכתא שהוא נסמך על דעתו שהוא ינצחנו ועל אותה אסמכתא הוא מתנה קניא ולאו גזלנין נינהו, ופסולייהו לפי שאין עסוקין בישובו של עולם דכיון דאין מכירין ובקיאין בטורח ובצער בני אדם אינן חסין על חבריהן מלהפסידן ממון: **וחכ"א** כו'. קא ס"ד הייט ת"ק דמתני' אלמא אימתי לחלוק: **ספיא.** ברייתא משום ר"ט היא דאמר אסמכתא לא קניא אבל במתניתין לא פליג רבי יהודה אדתנא קמא אלא מפרש לטעמיה: **אין אחד מהן נזיר.** שנים שיושבין וראו אחד בא ואמר אחד מהן "הריני נזיר שזה נזיר" ואמר חבירו "הריני נזיר שאין זה נזיר": **להפלאה.** שיהא נדרו מפורש על הודאי ולא בתורת ספק אי נזיר אותו הבא כנגדו: **אי קני.** אי נצח:

הדרן עלך חלון

ביצד משתתפין כו' וכל מי שמקבל מבעוד יום. לסמוך על עירוב זה ולילך מותר: **גמ' אין מערבין.** לא התירו חכמים ללכת חוץ לתחום ע"י עירוב אלא לדבר מצוה: **הודיעוהו מבעוד יום ולא הודיעוהו קתני.** הודיעוהו אע"פ שלא נתרצה מבעוד יום ונתרצה משחשיכה אמרינן הוברר שקודם זמן קניית עירוב דעתו לכך היה, לא הודיעוהו עד שחשיכה אמי ברירה איכא הא לא הוה ידע דאיכא עירוב דנימא דעתיה עליה הואי: **יוצא בעירוב אמו.** עירבה אמו לעצמה ולא זיכתה לו בעירוב מוליכתו עמה דכגופה דמי דמסתמא דעתה עליה דלא סגי ליה בלאו אמו: **ותנן נמי גבי סוכה.** כלומר וכי תימא בן שש צריך לאמו קרי ליה הא ליכא למימר דתנן נמי גבי סוכה* כי האי גוונא ופרשינן התם הי קטן צריך לאמו: **חייב בסוכה.** מחנכינן ליה מדרבנן: **ואינו קורא אימא.** כיון דלא קרי ההיא שעתא לאו צריך הוא: **ופרכינן אימא סלקא דעתך גדול נמי קרי.** כלומר לא משוית ליה אין צריך לאמו עד שיהא ניעור משנתו ולא יקרא אימא הא אי קרא אימא צריך לאמו משוית ליה הא אפילו גדול דרכו בכך: **אלא כל שניעור משנתו ואינו קורא אימא אימא.** דלא *נוח עד דאתיא לקמיה הוי אינו צריך לאמו: **וכמה.** בר כמה שני הוי: **כבר ארבע וכבר חמש.** קרי ליה "אין צריך לאמו" כל חד לפום חורפיה אלמא מכי הוי בר חמש בעי לזכוייה וטפי מבר (א) (ד') לא קרי ליה "צריך לאמו" דליפוק:

ואלו הן הפסולין. מפורש בפרק זה בורר (סנהדרין דף כד:): **אמר** ר' יהודה אימתי (ב) כו' בזמן שאין לו אומנות כו'. אע"ג דמסקינן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה הלכה כרבי יהודה כדפסיק בפרק זה בורר (שם דף כו:) א"ר אבהו הלכה כרבי יהודה ומכאן משמע דשרי לשחוק בקוביא אפילו לרמי בר חמא דמפרש טעמא דמשחק בקוביא פסול משום דאסמכתא לא קניא הייט לרבנן אבל לר' יהודה דמכשר היכא דגמיר אומנות אחריתי קסבר דכה"ג לאו אסמכתא היא וטעם דלא הוי אסמכתא כדפירש הקונטרס בפ' זה בורר (שם דף כד:) משום דלא דמי להאי דב"מ (ד' קד:) אם אוביר ולא איעביד אשלם אלפא זוזי דהתם הוי בידו ולהכי לא גמר ומקני דמעיקרא כי אתני אדעתא דלא יהיב ליה (ג) אסמכתא קמתני דטועה וסבור שלא יבא לידי כך אבל הכא לא סמיך אמידי משום דלא ידע אי נצח או לא ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כה:) משמע גבי מפריחי יונים דקאמר וצריכא דאי תנא דתולה בדעת עצמו התם הוא דאמר קים לי בנפשאי דידענא טפי ולהכי הוי אסמכתא משמע היכא דבידו הויא אסמכתא טפי וקשה לר"ת דבסוף איזהו נשך (ב"מ דף עג:) גבי האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למזבן ליה חמרא כו' ופריך מ"ש דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא ומשני התם בידו הכא לאו בידו אלמא משום דלאו בידו הויא אסמכתא טפי ונראה היכא דבידו לגמרי ולא גזים כי ההוא דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא (ד) לא הויא אסמכתא וכן היכא דאין בידו כלל ואפילו הכי גמיר ומקני כגון קוביא וכה"ג אבל היכא דבידו ולא בידו כי ההיא חמרא דפשע ולא זבן ליה ואע"ג דיין מצוי הרבה לקנות מ"מ כיון דתלוי באחרים דאם לא ירצו למכור לו ממי יקנה הלכך לא גמר ומקני והוי אסמכתא גמורה ועוד פר"ת טעם אחר דדווקא כי ההוא דאם אני חוזר בי ערבוני מחול דפרק הזהב (שם דף מח:) ומי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח.) וכל כה"ג חשיב אסמכתא שאינו מתכוין אלא להסמיך חבירו על דבריו שיאמינהו אבל הכא אדעתא דהכי קעבדו שירויחו או זה או זה ואותם המשחקים באמנה אומר ר"י דאינו חייב לשלם דבמה יקנה דלמ"ד אסמכתא היא לא קני אפילו בקנין אלא בב"ד חשוב כדמוכח בנדרים (דף כז:) ולמ"ד לאו אסמכתא היא היאך יקנה בדברים בלא קנין בשביל שטלה חבירו:

הדרן עלך חלון

ביצד משתתפין מניח את החבית. כל פירותיהם היו רגילים להניח בחבית כדתניא לעיל [דף פ:] מביאין את החבית של יין ושל שמן ושל גרוגרות ושל שאר כל מיני פירות: **אין** מערבין אלא לדבר מצוה. לעיל *דתנן אם באו נכרים למזרח וכו' ומוקי לה בגמ' במרי מתא ופי' שם בקונטרס שצריך לצעוק לפניו הוי נמי דבר מצוה שהולך לצורך בני עירו ומפקח על עסקי רבים: **שמע** מינה אין ברירה. דלא מסתבר דאפילו בעירובי תחומין דרבנן אין ברירה כדאמרינן פרק בכל מערבין (לעיל דף לז:) מאן האי תנא דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה: **קטן** בן שש יוצא בעירוב אמו. אף על גב דאין מערבין אלא לדבר מצוה מכל מקום יוצא קטן בעירוב אמו דאי אפשר לה להניחו משום דכרוך אחריה א"נ בקטן נמי איכא *מצוה לחנכו: עד

עין משפט נר מצוה

סו א ב מיי' פ"י מהל' עדות הלכה ד ופי"ב הלכה א סמג לאוין רי"ד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף טז:

א ג מיי' פ"ו מהלכות עירובין הלכה ו סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' תטו סעיף א:

ב ד מיי' שם הלכה יח וסמג שם טור ש"ע א"ח סי' תיג:

ג ה מיי' שם הלכה כא וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תיד סעיף ג:

ד ו ז מיי' פ"ו מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרמ סעיף ב:

◆

רבינו חננאל

ששנה ר' יהודה אימתי לפרש הוא. ואקשינן עליה איני והתנן בסנהדרין פרק דיני ממונות בג' זה בורר לו אחד אלו הן הפסולין המשחק בקוביא כו'. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא הרי זה כשר. וקתני בברייתא וחכ"א בין שיש לו אומנות שלא היא בין שאין לו אומנות אלא היא הרי זה פסול הנה חולקין דר' יהודה אמר כשר וחכ"א אפילו יש לו אומנות שלא היא הרי זה פסול. ופרקינן לעולם אימתי לפרש הוא והאי דקתני בברייתא וחכ"א [ר"י היא] ומפרש דברי ר' טרפון. (דתנן) [דתניא] ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה שנאמר איש כי יפליא (אלא) [אלמא] כיון דמספקא ליה אי נזיר הוא אי לא נזיר הוא לא ידע (דנחיל) [דנחית] ולא משעביד נפשיה הכא נמי גבי המשחק בקוביא לא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני:

הדרן עלך חלון

פ"ח ביצד משתתפין בתחומין מניח את החבית כו' אמר רב יוסף אין מערבין אלא לדבר מצוה כל מי שקבל עליו מבעו"י מותר. ש"מ אין ברירה אפילו בדרבנן דהא עירובי תחומין דרבנן נינהו ודלא כר' עקיבא ופריק רב אשי הודיעוהו קתני פי' הודיעוהו שצריך לערב לילך למקום פלוני כיון *) שמקבל נתברר כאלו מאתמול עירב. אמר רב יוסף קטן בן שש יוצא בעירוב אמו והא דתניא קטן יוצא בעירוב אמו

*) אולי צ"ל כיון שמקבל עליו אפילו משתשכה נתברר וכו'.

[דף נו:]

◆

רב נסים גאון

פ"ח ביצד. שמעת מינה אין ברירה אפי' בדרבנן בהרבה מקומות בתלמוד איתא להוויא דהא מילתא אבל הילכתא כר' אושעיא: ר'

מסורת הש"ס

[סנהדרין כה.]

שם כד: [ר"ה כב.]

סנהדרין כה. חגיגה י. נזיר לד. סב. נדרים יט: כח.

[דף כח.]

ס"א ימות

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כבר ארבע וכו' טפי מבר (ארבע) תו"מ כ"ב ס"א חמש: (ב) תוס' ד"ה אמר ר' יהודה אימתי בזמן כצ"ל ותיבת כו' נמחק: (ג) בא"ד אדעתא דלא יהיב ליה קמתני וכו' אסמכתא דטועה וסבור וכו' משמע הכי גבי מפריחי: (ד) בא"ד ולא גזים כי הכוה דאם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא או היכא דלאו בידו כלל ואפי' הכי גמר ומקני כגון קוביא וכהכיא גוונא לא הויא אסמכתא אבל היכא דבידו ולא בידו כצ"ל:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קטן בן שש בסס"ד מצוה לחנכו. עי' תס"ד סימן לד:

פסק ההלכה איתא במסכת יום טוב בפרק משילין פירות (דף לח) והכין סליקא לה מילתא כי לית ליה לר' הושעיה ברירה בדאורייתא אבל בדרבנן אית ליה דרש מר זוטרא